

Tilburg University

Review of the book *Het geschil voorbij*

Eijlander, Ph.

Published in:
Beleidswetenschap

Publication date:
1996

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):

Eijlander, P. (1996). Review of the book *Het geschil voorbij: Een studie naar de bruikbaarheid van bestuursrechtelijke jurisprudentie als kenbron van recht*, A.R. Neerhof, 1996. *Beleidswetenschap*, 10(1), 95-96.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

A.R. Neerhof, **Het geschil voorbij, Een studie naar de bruikbaarheid van bestuursrechtelijke jurisprudentie als kenbron van recht**, Kluwer, Deventer 1995, ISBN 90-268-2656-7. Dissertatie RU Groningen, promotor prof. mr. M. Scheltema.

In zijn dissertatie heeft Neerhof zich geworpen op de vraag in hoeverre de bestuursrechtelijke jurisprudentie als kenbron van recht kan dienen. Anders gezegd: in hoeverre bieden de uitspraken van onze bestuursrechters houvast voor toekomstige uitspraken en kunnen daaruit algemene regels worden afgeleid? Aan zijn studie ligt de volgende probleemstelling ten grondslag: in hoeverre zijn rechterlijke beslissingen in het bestuursrecht bruikbaar als kenbron van recht en welke factoren bepalen de mate waarin rechters beslissingen nemen die in dit opzicht bruikbaar zijn? Vervolgens stelt Neerhof ook de vraag op welke wijze bevorderd kan worden dat rechters dergelijke beslissingen nemen. Het onderzoek betreft dus in belangrijke mate het vraagstuk van de rol en functie van de rechter in ons staatsbestel.

Buiten discussie staat dat de rechter er vooral en primair is om geschillen te beslechten. Aan de orde is dan het doen van een gezaghebbende uitspraak in een bepaald geval (casuïstiek).

De vraag is of van de rechter tevens mag worden verwacht dat hij rechtsvormer is in die zin dat de uitspraken zijn terug te voeren tot herkenbare, min of meer scherpe, algemene regels. Hierdoor zouden die uitspraken een algemene werking kunnen hebben. In feite gaat het dus om de eisen die aan uitspraken van rechters gesteld moeten worden, opdat deze uitspraken een gezaghebbend karakter hebben en houden. Dit heeft - zo zou ik menen - vooral te maken met zaken als begrijpelijkheid, herkenbaarheid, overtuiging en acceptatie. Neerhof belicht het thema vanuit de volgende vier (rechts)beginselen: verantwoording, rechtszekerheid, gelijkheid en doelmatigheid.

Neerhof is in zijn onderzoek als volgt te werk gegaan. Hij heeft een meetinstrumentarium ontwikkeld voor de beoordeling van het informatiegehalte van afzonderlijke beslissingen. Hij onderscheidt de volgende vijf indicatoren: de aanwezigheid van een algemene regel, de scherpheid van een aanwezige algemene regel, de duidelijkheid over de concrete feiten die voor de beslissing relevant waren, duidelijkheid over de mate waarin de relevant geachte feiten de beslissing dragen en de mate waarin een aanwezige algemene regel expliciet wordt geformuleerd. Aan deze indicatoren worden gewichten toegekend en aldus ontstaan scores die lopen van zuiver casuïstische beslissingen, via vage algemene regels naar scherpe algemene regels.

De gegevens zijn verkregen door een jurisprudentie-analyse van de volgende gebieden: uitspraken van het College van Beroep voor het bedrijfsleven over de superheffing, uitspraken van de Raden van Beroep en de Centrale Raad van Beroep over scholing met behoud van WW-uitkering, uitspraken van de Afdeling rechtspraak van de Raad van State over het verlenen van bouwvergunningen via de vrijstelling en over standplaatsvergunningen en ten slotte uitspraken van verschillende rechtscolleges over de contra legem werking van algemene beginselen van behoorlijk bestuur.

Aanvullend op deze 'tekst-analyse' heeft de onderzoeker gesproken (half-gestructureerde interviews) met rechters die deel uitmaken of uitmaakten van de rechtscolleges waarvan de jurisprudentie is geanalyseerd.

In de geanalyseerde uitspraken kan in ongeveer 40% van de gevallen een scherpe algemene regel worden herkend. Het merendeel van de uitspraken spitst zich toe op de omstandigheden van het voorliggende geval, al dan niet met een overkoepeling door een vage algemene regel. Ongeveer 30% is zuiver casuïstisch. Bijna een zesde deel van de uitspraken bleek af te wijken van een eerdere beslissing. Verwijzingen naar eerdere uitspraken en het gebruik van standaardformuleringen kwamen voor in drie van de tien gevallen, waar dat mogelijk was.

Neerhof acht deze uitkomsten onbevredigend in het licht van rechtsstatelijke uitgangspunten. Een belangrijke verklaring blijkt de taakopvatting van veel rechters, die leidt tot terughoudendheid in het formuleren van (scherpe) algemene regels. De onderzoeker meent dat deze terughoudendheid misplaatst is en strijdig met het verantwoordingsbeginsel. De aanwezigheid van door het bestuur opgestelde beleids-

regels, rechtspraak in twee instanties en het gebruik van informatiesystemen blijken een positieve uitwerking te hebben op de ontwikkeling van de bruikbaarheid van jurisprudentie als kenbron van recht. Deze punten keren terug in de aanbevelingen van de onderzoeker.

Neerhof heeft een origineel thema belicht. Onderzoek waarin rechterlijke uitspraken worden gezien in het licht van hun betekenis voor de rechtsvorming is schaars. Bovendien kenmerkt het onderzoek zich door een systematische opzet en aanpak en een adequate verantwoording. Uiteraard is er ook kritiek mogelijk. Ten aanzien van de gevolgde methode van onderzoek had het in de rede gelegen de jurisprudentie-analyse en het toekennen van scores te valideren. Slechts de onderzoeker zelf analyseert en kent scores toe. Bij een tekst-analyse op basis van mogelijk niet eenduidige criteria en maatstaven is dat een kwetsbare zaak.

Ten slotte is er zeker discussie mogelijk over de door de auteur gekozen uitgangspunten. De vraag is of het voor de hand ligt om rechterlijke uitspraken in eerste instantie te beoordelen op hun algemene rechtsvormende waarde. Mij lijkt dat het gezag van uitspraken van rechters vooral ontleend moet zijn aan de overtuigingskracht naar de partijen die hun zaak aan de rechter hebben voorgelegd. Is de uitspraak duidelijk, begrijpelijk en acceptabel? Soms lijkt het recht een ondoorgrondelijk in zichzelf gekeerd systeem, dat voor buitenstaanders niet of nauwelijks te volgen is. Dat zou voor rechters de eerste zorg moeten zijn.

Ph. Eijlander